

Bölüm 17

SOKAKTA YAŞAYAN ÇOCUKLAR VE PEDIATRİ HEMŞİRELİĞİ

Canan Sümeyra GÜN¹

GİRİŞ

Çocuklar, temel yaşam gereksinimlerini karşılamada bağımlı bir grup olup, yetişkin tarafından desteklenmediği takdirde risklere açıktır. Çocuk; “Ailesinin ve kendisinin ihtiyaçlarının karşılanması bakımından çalışma sorumluluğu bulunmayan, ailesinin ve devletin gerekli himayeyi gösterdiği, güvenli bir geleceğe sahip olması için gerekli ve yeterli eğitimin verildiği dönemin yaşında bulunan insan” şeklinde tanımlanmaktadır (Çelik, 2019). Sokakta yaşayan çocuklar, güvensizlik duygusu, istenmeme, şiddete maruz kalma gibi nedenlerle ailelerini terk etmiş, evle olan bağları kopmuş ve bu sebeple de aileden uzaklaşmış belli hayatta kalma stratejileri geliştirmiş bireylerdir (Artuvan ve ark., 2021; Bilgin, 2019). Bu çocuklar dışlanmış ve korumasız gruptur. Sokakta yaşama, çocuklar için çok sayıda risk ve tehlikeyi beraberinde getirmektedir. Cinsel istismar, pedofili mağduriyeti, şiddet, yaralanma, gasp gibi istenmeyen durumlara karşı risk altındadır (Artuvan ve ark., 2021; Yu ve ark., 2019). Türkiye’nin 1985’de kabul ettiği, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ndeki “çocuğun yüksek yararı” ilkesi, çocuğun korunmasını kabul eden temel ilkelerden biridir. Bu ilkenin yer aldığı sözleşmenin 3. maddesinde; yasama, yürütme ve yargı organları, tüm kamu ve özel kuruluşlar, ebeveynlerle ilgili konularda çocuğun güvenliği ve korunmasına öncelik tanımaktadır; “Çocukla ilgili bütün girişimlerde, çocuğun yüksek yararı tam olarak gözetilecektir. Ana babalar ya da sorumluluk taşıyan diğer kişiler bu sorumluluğu yerine getiremedikleri takdirde, devlet çocuğa yeterli desteği gösterecektir. Çocuğun yüksek yararı denildiğinde çocukların biyolojik, ruhsal, ahlaki ve sosyal gereksinimlerinin tümünün karşılanması anlaşılmaktadır. Çocuğun yüksek yararını tehdit eden olumsuzlukların başında eğitimsizlik, yeterli sağlık hizmetlerinden faydalanmama, olumsuz çevre koşullarında yaşama, sokakta

¹ Öğr. Gör., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD. canansumeyra.gun@ksbu.edu.tr
ORCID iD: 0000-0002-1586-4712

SONUÇ

Pediyatri hemşiresi, koruyucu, savunucu ve eğitici rollerini kullanarak çocukların sokakta yaşamasını önleyici role sahiptir. Yanı sıra, sokakta yaşayan çocuğun önemli sorunları ile ilgili multidisipliner ekip ve kurum ile işbirliği içinde çalışarak, problemlere çözüm önerileri sunabilir, kanıt temelli çalışmalarda yer alabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, H. (2010). *Sokakta Yaşayan ve/veya Çalıştırılan Çocuklara Yönelik Hizmet Modelinin ve İl Eylem Planlarının Değerlendirilmesi Raporu Ankara*. www.shcek.gov.tr
- Alptekin, K. (2011). Sokakta Çalışan Çocuklar ve Aileleri: Düzce Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), 25–48.
- Ansari, H., Ansari Moghaddam, A., Mohammadi, M., Peyvand, M., Gorgij, A., & Shahraki Sanavi, F. (2015). Health Status and Life Situation of Street Children in Zahedan, Southeast of Iran. *Health Scope*, 4(4). <https://doi.org/10.17795/jhealthscope-31077>
- Artuvan, Z., Gülgün Altıntaş, M., & Yiğit, R. (2021). Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklar ve Pediyatri Hemşiresinin Rolü. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 3(2), 109–114. <https://doi.org/10.48071/sbuhemsirelik.870205>
- Bademci, Ö. (2013). *Sokakta Yaşayan Çocuklar İçin Terapötik Bakış Açısı ve Uygulamasının Tanıtılması*. <https://docplayer.biz.tr/3858647-Sokakta-yasayan-cocuklar-icin-terapotik-bakis-acisi-ve-uygulamasinin-tanitilmasi-sempozyumu.html>
- Bademci, Ö. (2014). *Sokakta yaşayan çocukları kazanmak için üniversite-toplum işbirliği*. <https://tr.boell.org/tr/2014/09/23/sokakta-yasayan-cocuklari-kazanmak-icin-universite-toplum-isbirligi>
- Barış, İ. (2009). Sokakta Yaşayan Çocuklar ve Aileleri (İstanbul Örneği). *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(39), 87–114.
- Bezirgan Gözmener, S., Şenol, S., & Seren İntepeler, Ş. (2019). Hemşirelik Öğrencileri İçin Kişisel Sağlık Verilerinin Kayıt ve Korunması Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(1), 21–30.
- Bilgin, B. (2019). Sokakta Yaşayan ve/veya Çalış(tırıl)an Çocuklar. *Journal of International Social Research*, 12, 710–725. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3392>
- Çelik, M. (2019). *Sokakta Yaşayan Çocukların Aile, Sosyal Hizmet Kurumları ve Sokak Deneyimleri: İstanbul İli Örneği*. Üsküdar Üniversitesi.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2020). *Healthy People 2020*. Centre of Disease Prevention. http://www.cdc.gov/nchs/healthy_people/hp2020.htm
- Çolak, B., & Kahrıman, İ. (2022). Yüksek Riskli Çocuk Grubu: Sokakta Yaşayan Çocuklar Karşılaştıkları Sorunlar ve Hemşirelik Yaklaşımları. In *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi* (Vol. 4, Issue 1, pp. 81–91). Necmettin Erbakan University.
- Conk, Z., Başbakal, Z., & Yardımcı, F. (2018). Çocuk Sağlığına Genel Bakış. In *Pediyatri Hemşireliği* (pp. 34–35).
- Erbaş, M. M., Karahan, T. F., & Uzun, T. (2020). Sokakta Çalışan Çocukların Yalnızlık ve Depresyon Düzeylerinin Ebeveyn Durumları Açısından İncelenmesi: İstanbul Örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 233–249. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.643823>

- Kızmaz, Z., & Bilgin, R. (2010). Sokakta Çalışan/Yaşayan Çocuklar ve Suç: Diyarbakır Örneği. *Electronic Journal of Social Sciences*, 9(32), 269–311. www.esosder.org
- Kömürçü, B., & Avşar Negiz, N. (2016). Kentsel bir Sorun Alanı Olarak Sokakta Çalışan-Çalıştırılan Çocuklar: (Isparta Örneği) *. *21(3)*, 971–994.
- Manisa Valiliği. (2019). Sokakta Yaşayan ve Çalıştırılan Çocukların Korunması Suretiyle Kamu Esenliğinin Sağlanması İle İlgili Karar. <http://www.manisa.gov.tr/sokakta-yasayan-ve-calistirilan-cocuklarin-korunmasi-suretiyle-kamu-esenliginin-saglanmasi-ile-ilgili-valilik-karari>
- Manjengwa, J., Matema, C., Tirivanhu, D., & Tizora, R. (2016). Deprivation among children living and working on the streets of Harare. *Development Southern Africa*, 33(1), 53–66. <https://doi.org/10.1080/0376835X.2015.1115337>
- Mcenroe-Petitte, D. M. (2020). Caring for patients who are homeless. *Nursing*, 50(3), 24–30. <https://doi.org/10.1097/01.NURSE.0000654600.98061.61>
- Mert, K., & Kadioglu, H. (2016). Nursing interventions to help prevent children from working on the streets. *International Nursing Review*, 63(3), 429–436. <https://doi.org/10.1111/inr.12301>
- Nath, R., Shannon, H., Georgiades, K., Sword, W., & Raina, P. (2016). The impact of drop-in centers on the health of street children in New Delhi, India: A cross-sectional study. *Child Abuse & Neglect*, 62, 122–131. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.001>
- Özakar Akça, S., & Gözen, D. (2013). Çocuk Hemşiresinin Savunucu Rolü. *F.N. Hem. Derg.*, 21(3), 213–218.
- Özçevik, D., & Ocakçı, A. F. (2021). Çocukları Sokağa İten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Hemşirenin Rolü. *Journal of Health Services and Education*, 1(1), 19–25. <https://doi.org/10.29228/JOHSE.7>
- Resmi Gazete. (1985). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>
- Resmi Gazete. (2005). *Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Yönelik Hizmet Modeli*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050325-8.htm>
- Reza, M. H., & Henly, J. (2018). Health crises, social support, and caregiving practices among street children in Bangladesh. *Children and Youth Services Review*, 88. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.006>
- Seidel, S., Muciimi, J., Chang, J., Gitari, S., Keiser, P., & Goodman, M. L. (2018). Community perceptions of home environments that lead children & youth to the street in semi-rural Kenya. *Child Abuse & Neglect*, 82, 34–44. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.05.011>
- Şener, S., & Serdar, M. (2015). “Sokak Çocukları” Problemi ve Bu Probleme Yönelik Uygulanan Politikalar (Türkiye – Hindistan Örneği). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45.
- Şenol, S. (2018). Tarih Boyunca Pediatri Hemşiresinin Rol ve İşlevleri. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Nurs-Özel Konular*, 4(1), 1–7.
- Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi. (2023). *Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar İçin Uygulama ve Araştırma Merkezi*. <https://maltepe.edu.tr/soyac/tr/merkez-hakkinda>
- Soner, G., & Aydın Avcı, İ. (2019). Savunmasız Gruplar, Risk Yönetimi ve Halk Sağlığı Hemşiresinin Rolü. In *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* (Vol. 4, Issue 1, pp. 14–22). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2001). *Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği*. <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yonetmelikler/cocuk-ve-genclik-merkezleri-yonetmeliği-resmi-gazete-tarihi-29-03-2015-resmi-gazete-sayisi-29310.pdf>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2017). *Türkiye’de çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici politikaları değerlendirme çalıştay raporu (Yayın No. 10)*. <https://www.aile.gov.tr/media/2498/turkiye-de-cocuklara-yonelik-koruyucu-ve-onleyici-politikalari-degerlendirme-calistayi-raporu.pdf>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2023). *Sokakta Yaşayan / Çalıştırılan Çocuklar*. <https://www.aile.gov.tr/osmaniye/basvurular/sokakta-yasayan-calistirilan-cocuklar/>
- Tuncel, M., & Senemoğlu, N. (2018). Türkiye ve Almanya’da sokak çocuklarına uygulanan eğitim programlarının karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 543–568.
- Türk, E. (2019). Batman’da Sokakta Çalış(tırıl)an Çocuklar ve Karşı Karşıya Oldukları Riskler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 1–1. <https://doi.org/10.26466/opus.580524>
- UNICEF. (2019). *Child Labour*. <https://www.unicef.org/protection/child-labour>
- Yu, Y., Gao, Y., & Atkinson-Sheppard, S. (2019). Pathways to delinquency for street children in China: Institutional anomie, resilience and crime. *Children and Youth Services Review*, 102, 158–168. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.05.012>